

Розвиток приміток до річної фінансової звітності в системі інформаційного забезпечення корпоративного управління

Оприлюднення приміток до річної фінансової звітності є одним із засобів розвитку додаткового розкриття облікової інформації корпоративними структурами на вимогу їх стейкхолдерів. На жаль, існуюча структура та змістовне наповнення вказаної форми фінансової звітності в сучасних умовах розвитку системи корпоративного управління не відповідає зростаючим вимогам, що зумовлює необхідність пошуку шляхів її удосконалення. Одним із першочергових завдань є пошук шляхів для удосконалення приміток до річної фінансової звітності як засобу додаткового розкриття облікової інформації в корпоративних структурах. За результатами дослідження обґрунтовано доцільність удосконалення приміток до річної фінансової звітності з урахуванням особливостей системи корпоративного управління. Проаналізовано важливість приміток до річної фінансової звітності в прийнятті інвестиційних та позикових рішень. Висвітлено особливості нормативного регулювання порядку складання приміток до річної фінансової звітності згідно національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності. Запропоновано удосконалити використовувану вітчизняними корпоративними структурами форму приміток до річної фінансової звітності за двома основними напрямками: доповнення двома новими розділами з відповідними підрозділами (XVI «Професійні судження, припущення та облікова політика» («Професійні судження та припущення», «Облікова політика»), XVII «Пов'язані сторони» («Суб'єкти контролю корпоративної структури», «Операції з директорами та основними менеджерами», «Інші операції з пов'язаними сторонами»)); регламентація можливості складання корпоративними структурами приміток до проміжної фінансової звітності (піврічні або квартальні).

Ключові слова: корпоративне управління; додаткове розкриття; облікова інформація; примітки до річної фінансової звітності.

Актуальність дослідження. Одним із засобів розвитку додаткового розкриття облікової інформації корпоративними структурами на вимогу їх стейкхолдерів є оприлюднення приміток до річної фінансової звітності. Однак існуюча структура та змістовне наповнення такої форми фінансової звітності в сучасних умовах розвитку системи корпоративного управління не відповідає зростаючим вимогам, що зумовлює необхідність пошуку шляхів її удосконалення. Для забезпечення ефективного управління корпоративними структурами та прийняття дієвих рішень їх інвесторами і позичальниками необхідно враховувати особливості їх діяльності, які характеризуються існуванням специфічної облікової політики, яка реалізується в умовах виникнення агентської проблеми, значною кількістю застосовуваних професійних суджень та значною кількістю власників та внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питанням додаткового розкриття облікової інформації корпоративними структурами присвячені праці І.М. Богатої, Р.Е. Вереккіа, Дж.Вельдмана, Ф.Грегора, Х.Дж. Грегори, А.Р. Дайе, Д.В. Даймонда, О.М. Євстаф'євої, В.М. Ігумнова, М.В. Корягіна, Р.В. Кузіної, П.Морроу, Л.М. Пилипенка, О.В. Рожнової та інших. Проблематиці розвитку приміток до річної фінансової звітності присвячені праці А.Ф. Далікліча, С.А. Лімончіоглу, К.Уілкінсона, В.Фенівеш, А.Б. Чижевські.

Метою статті є пошук шляхів для удосконалення приміток до річної фінансової звітності як засобу додаткового розкриття облікової інформації в корпоративних структурах.

Викладення основного матеріалу дослідження. Незважаючи на свою достатню нерозвиненість на сьогодні практика додаткового розкриття облікової інформації для корпоративних структур в Україні регулюється законодавчо. Так необхідність формування приміток до річної фінансової звітності визначається НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4], а ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] (з 05.10.2017 року) визначається необхідність формування середніми та великими підприємствами Звіту про управління, тобто документу довільної форми, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності, пов'язані з його діяльністю (економічною, екологічною, соціальною тощо).

Примітки до фінансової звітності слід розглядати як засіб додаткового аналітичного, тобто більш деталізованого розкриття облікової інформації про діяльність підприємства, а також деталізованого

опису процедурних аспектів, які використовувалися під час її формування (оцінка, переоцінка, зменшення корисності тощо), що дозволяє користувачам зрозуміти необхідні деталі щодо тієї інформації, яка наведена у фінансовій звітності, або одержати додаткову інформацію, наприклад, щодо окремих балансових та позабалансових рахунків, що дасть змогу користувачам скоригувати свою думку відносно інформації, наведеної у фінансовій звітності. В цілому примітки до річної фінансової звітності дозволяють пояснити, яким чином в обліковій системі було визначено фінансовий результат, більш повно описують припущення, які було покладено в основу реалізації облікової політики підприємства, та розкривають більш деталізовану інформацію по основних об'єктах бухгалтерського обліку.

На думку угорських дослідників В.Фенівеш, З.Башча, З.Земана, Е.Бошкей та Т.Тарноші для того, щоб компанії могли стабільно рости і створювати цінність в умовах сталого економічного зростання і, таким чином, збільшувати багатство, їм важливо знати ключові особливості та ефективність роботи компаній-партнерів. Основними джерелами інформації про діяльність компаній-партнерів є фінансова звітність та примітки до фінансової звітності [10, с. 146]. Таким чином автори підкреслюють роль приміток до річної фінансової звітності в управлінні вартістю компаній, оскільки саме в них розкриваються визначальні особливості системи організації обліку, що дозволяють зрозуміти ініціативи та плани компанії щодо основних факторів створення та руйнування її вартості.

У системі корпоративного управління дуже важливою роль приміток до річної фінансової звітності є для аудиторів, які використовують їх для підтвердження достовірності фінансової інформації, що підлягає оприлюдненню, а також для перевірки ефективності діяльності корпоративної структури. Зокрема, оскільки там розкривається інформація, яка є і підставою для здійснення (професійні судження, оцінки), і результатом реалізації облікової політики корпоративної структури, то за допомогою цього виду звітності можна виявити опортуністичну поведінку менеджерів, які відповідають за процес організації та ведення бухгалтерського обліку.

Важливість приміток до річної фінансової звітності в прийнятті інвестиційних та позикових рішень заінтересованими стейкхолдерами також підтверджує публікація FASB у 2012 році дискусійного документу «Концептуальна основа розкриття» [9, с. 3], в якому обговорювалася ефективність розкриття інформації в них. Зокрема в цьому документі визначені такі рекомендації щодо покращення додаткового розкриття облікової інформації в примітках до річної фінансової звітності:

- 1) удосконалення вимог розкриття інформації;
- 2) врахування особливостей функціонування компаній, що звітуються;
- 3) врахування рівня конфіденційності інформації, що підлягає оприлюдненню;
- 4) удосконалення форми представлення інформації;
- 5) уточнення змісту розкриття проміжної інформації.

Водночас проведений аналіз діяльності вітчизняних корпоративних структур засвідчує, що більшість з них ставляться до складання даної форми фінансової звітності досить поверхнево, не розкриваючи у ній всю необхідну для внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів інформацію. Однією з основних передумов цього є використання достатньо спрощеної і порівнянної із подібними звітами, що оприлюднюються зарубіжними компаніями, формою приміток до річної фінансової звітності, затвердженою Наказом Міністерства фінансів України № 302 від 29.11.2000 року з останніми змінами від 31.05.2019 року [3], згідно з якою визначено конкретні об'єкти, по яким має бути надано розширену інформацію і в якому саме вигляді. Проте, окрім цього, в окремих національних П(С)БО вводяться деякі доповнення стосовно того, що також має розкриватися в примітках до річної фінансової звітності. Так в п. 6–10 у розділі IV НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4] зазначається, яка інформація має бути розкрита в примітках до річної фінансової звітності. Окрім цього, деякі вимоги щодо розкриття інформації про вартість активів підприємства наводяться у відповідних П(С)БО (основні засоби – п.п. 36.1 П(С)БО 7, нематеріальні активи – п.п. 36.1 П(С)БО 8, дебіторська заборгованість – п.п. 31 П(С)БО 10). Також в п. 20–23 П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» наведено вимоги щодо розкриття у фінансових звітах інформації щодо виправлення помилок, зміни в облікових оцінках та в обліковій політиці, а також події після дати балансу [6]. У результаті менеджери корпоративних структур, відповідальні за розкриття інформації про їх діяльність, не приділяють належну увагу до формування цього виду звітності, насамперед акцентуючи увагу на формуванні Звіту керівництва (звіту про управління), що є елементом річної інформації емітента цінних паперів. Існування такої ситуації, на нашу думку, не дозволяє забезпечити формування належного рівня облікової прозорості в корпоративних структурах.

Ще одним свідченням неврахування важливості ролі приміток до річної фінансової звітності як засобу інформування стейкхолдерів про діяльність вітчизняних корпоративних структур є приділення недостатньої уваги цій проблематиці з боку вітчизняних науковців. Наприклад, в ґрунтовному теоретико-методологічному дослідженні, присвяченому сучасним проблемам формування фінансової звітності підприємств, проведеному професором А.В. Озеран [5, с. 287–327], навіть при розгляді підходів до формування окремих форм фінансової звітності, ця форма залишилася поза увагою. Водночас примітки

до річної фінансової звітності є досить поширеним об'єктом наукових досліджень для науковців зарубіжних країн. Наприклад, К.Вілкінсоном та А.Б. Чижевські [14, с. 129–130] було досліджено примітки до річної фінансової звітності 100 американських компаній та визначено, що вони є складними для сприйняття і значною мірою недоступними для суб'єктів, які не володіють належним рівнем фінансової грамотності. Турецькі дослідники А.Ф. Далкідіч та С.А. Лімончіоглу [8] дослідили особливості політики щодо розкриття приміток до фінансової звітності компаній, акції яких котируються на Стамбульській фондовій біржі (ISE), а також запропонували рекомендації щодо врегулювання цього процесу з метою забезпечення належного рівня якості облікової інформації.

З метою створення необхідних передумов для підвищення рівня облікової прозорості та зменшення можливості щодо реалізації опортуністичної поведінки агентами в процесі використання креативних облікових практик пропонуємо удосконалити існуючу форму приміток до річної фінансової звітності шляхом її доповнення обов'язковим розділом XVI «Професійні судження, припущення та облікова політика», який буде складатись з двох підрозділів. Хоча в п. 6 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» і зазначається, що підприємство має висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису принципів оцінки статей звітності та методів їх обліку [4], однак, що розуміється під такими методами і принципами залишається незрозумілим, оскільки обгрунтування таких понять в національному обліковому законодавстві відсутнє. Отже, це також підтверджує необхідність формування конкретних рекомендацій щодо відображення додаткової інформації відносно облікової політики корпоративної структури в примітках до річної фінансової звітності.

У першому підрозділі «Професійні судження та припущення» має бути розкрито прийняті професійні бухгалтерські судження, оцінки та припущення, що впливають на застосування облікової політики корпоративної структури та показники всіх елементів фінансової звітності, що знайшли своє відображення в ній. Професійні судження мають бути відокремлені від оцінок та припущень і розкриті у контексті конкретних об'єктів обліку, щодо яких вони були застосовані, з посиланням на інші розділи приміток до річної фінансової звітності, де можна побачити результати застосування таких суджень.

У цьому підрозділі також має бути розкрито інформацію про припущення та невизначеності, що виникали в процесі здійснення облікової оцінки (визнання, оцінка об'єктів обліку, вимірювання розміру доходів та витрат, визначення справедливої вартості, визначення рівня зменшення корисності активів тощо), і які мали значний ризик та могли спричинити суттєве коригування показників фінансової звітності в тому періоді, за який вона була сформована. Такі припущення також мають бути розкриті в контексті конкретних об'єктів обліку, щодо яких вони були застосовані, з посиланням на інші розділи приміток до річної фінансової звітності, де наводиться інформація про них.

Між іншим у цьому підрозділі приміток до річної фінансової звітності можуть розглядатися не лише реалізовані, а й нереалізовані професійні судження або фактори, що могли б впливати на процес їх реалізації. Наприклад, Швейцарська компанія «Industry Ltd.» в примітках до фінансової звітності за 2015 рік наводить альтернативні принципи обліку стосовно різних об'єктів обліку, які могли б бути реалізовані в межах облікової політики цієї компанії за виконання певних умов та обставин, або у випадку вибору певних припущень, що могло б вплинути на показники фінансової звітності компанії [13, с. 7].

Особливу увагу в цьому підрозділі також має бути приділено порядку оцінки фінансових та нефінансових активів корпоративної структури за справедливою вартістю, оскільки процес її здійснення значною мірою перебуває під впливом суб'єктивних факторів (інформація для здійснення оцінки на кожному з трьох виділених ієрархічних рівнів тощо). Вся інформація про здійснені суб'єктами оцінювання в процесі вимірювання справедливої вартості припущення має розкривати об'єкти, щодо яких вони були застосовані, з посиланням на інші розділи приміток до річної фінансової звітності, де наводиться інформація про них. Також має бути розкрито всі можливі заборони або обмеження щодо можливості застосування оціночних припущень відносно кожного об'єкта обліку корпоративної структури.

У другому підрозділі «Облікова політика» має бути розкрито основний оціночний базис (історична або справедлива вартість) стосовно всіх об'єктів, які знайшли відображення у фінансовій звітності, а також подана деталізована інформація щодо послідовності застосування корпоративної облікової політики та стосовно найбільш значимих облікових політик корпоративної структури в розрізі окремих об'єктів облікового відображення. В розрізі кожного об'єкта, щодо якого застосовувалась індивідуальна облікова політика, має бути розкрито детальну інформацію щодо обставин та причин її обрання з посиланням на обліковий стандарт, яким дозволяється застосовувати обрані в обліковій політиці вимоги до визнання, оцінки тощо.

Подібна практика розкриття необхідної для стейкхолдерів інформації про порядок і причини реалізації професійних суджень, оціночні припущення та особливості реалізації облікової політики в розрізі всіх об'єктів обліку в примітках до річної фінансової звітності є поширеною лише для тих вітчизняних компаній, які складають звітність за МСФЗ. Наприклад, агроіндустріальний холдинг «МХП» випустив звіт «Annual report and accounts 2018», в якому розкрито основну фінансову інформацію про

його діяльність, і значну увагу також приділено розкриттю інформації в примітках до фінансової звітності. Зокрема в примітках до цього звіту розкрито найбільш значимі облікові політики в розрізі об'єктів обліку та критичні облікові судження і джерела здійснення оцінки в умовах невизначеності [12, с. 119–134]. Надання такої інформації стейкхолдерам дозволяє більш детально зрозуміти зміни, які відбулися у фінансовому стані та результатах діяльності корпоративної структури, а також визначити причини, через які було здійснено ті чи інші критичні судження у процесі застосування облікової політики (причини здійснення переоцінки об'єктів обліку за справедливою вартістю, оцінки строку корисного використання об'єктів, визнання відкладених податкових активів).

Ще одним недоліком чинної структури форми 5 «Примітки до річної фінансової звітності» є відсутність інформації про пов'язані сторони, що є особливо актуальним для корпоративних структур, оскільки їх взаємодія є однією з причин погіршення якості корпоративного управління, тому розкриттю цієї інформації має бути приділено особливу увагу. Це обґрунтовується тим, що суб'єкти прийняття рішень в корпоративній структурі (директори, менеджери різних рівнів) можуть одночасно бути власниками її цінних паперів або бути пов'язані за допомогою інших форм зв'язку, що може визначати особливості здійснення їх управлінської поведінки, яка в окремих випадках може ставати опортуністичною, що може шкодити інтересам інших стейкхолдерів корпоративної структури. З метою вирішення наведеної вище ситуації пропонуємо включити до складу цієї форми звітності розділ XVII «Пов'язані сторони», який буде складатися з трьох підрозділів.

У першому підрозділі «Суб'єкти контролю корпоративної структури» слід розкривати інформацію щодо основного її власника, який здійснює контроль над її діяльністю. У другому розділі «Операції з директорами та основними менеджерами» слід надавати інформацію по операціях корпоративної структури з її менеджерами, зокрема: видача позик директорам та менеджерам; надання основної та додаткової винагороди менеджерам (пільги, бонуси, додаткові одноразові виплати тощо); операції менеджменту з цінними паперами корпоративної структури, що перебувають у їхній власності, та іншими активами, що відіграють важливе значення в її діяльності. У третьому розділі «Інші операції з пов'язаними сторонами» слід розкривати інформацію про ті операції корпоративної структури (надання позик, одержання дивідендів, роялті тощо), що певною мірою стосуються суб'єктів їх здійснення або суб'єктів управління корпоративною структурою. До таких операцій відносяться операції зі спільними та асоційованими підприємствами, суб'єктами державно-приватного партнерства та іншими підприємствами, інформація про діяльність яких потрапляє до консолідованої звітності корпоративної структури.

Однією з основних проблем використання приміток до річної фінансової звітності як засобу додаткового розкриття облікової інформації є те, що вони складаються лише щорічно, що не дозволяє більш оперативно інформувати стейкхолдерів про зміни, які відбулись в діяльності корпоративної структури, та причини їх виникнення і припущення, що були покладені в основу її облікової політики.

Протягом останніх років міжнародні облікові регулятори (FASB, IASB) підкреслювали необхідність удосконалення процесу додаткового розкриття облікової інформації, яка б більш ефективно відображала економічну діяльність публічних компаній і яка була б більш актуальною для різних видів стейкхолдерів. З метою вирішення цієї проблеми ними запропоновано різноманітні нововведення та ініціативи. Так в дискусійному документі «Концептуальна основа розкриття» [9, с. 74], опублікованому FASB у 2012 році, порушено питання щодо уточнення змісту і періодичності розкриття інформації в примітках до проміжної фінансової звітності. У ньому була висловлена пропозиція щодо необхідності публікації приміток більш часто, разом з проміжною (щоквартальною) фінансовою звітністю. Основною причиною доцільності таких пропозицій є те, що в умовах сучасного динамічного світу до системи бухгалтерського обліку висуваються нові вимоги, зокрема здатність більш активно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі корпоративних структур. Як наслідок для забезпечення такої адекватної реакції необхідно регулярно переглядати використовувані оцінки (їх відхилення від ринкової вартості) та основні припущення, що були покладені в основу професійних бухгалтерських суджень та що були використані у процесі реалізації облікової політики корпоративної структури. При цьому така проміжна інформація має розкривати лише існуючі зміни за визначений звітний період, а не дублювати ту інформацію, що була наведена в примітках до річної фінансової звітності. Саме така актуальна інформація про діяльність корпоративної структури потенційно є найбільш корисною для її стейкхолдерів.

Виходячи з наведеного вище з метою підвищення якості інформування про діяльність корпоративних структур суб'єктів прийняття рішень пропонуємо складати примітки до проміжної фінансової звітності (піврічні або квартальні). На сьогодні така можливість заборонена згідно з чинним законодавством, зокрема, в п. 2 «Порядку подання фінансової звітності» зазначається, що підприємства, які складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за НП(С)БО або НП(С)БОДС, складають проміжну фінансову звітність, яка охоплює відповідний період (I квартал, перше півріччя, дев'ять місяців), наростаючим підсумком з початку звітного року у складі балансу та звіту про фінансові результати [7]. Тобто в цьому документі наведено дві конкретні форми звітності, які повинні складатися

за проміжні періоди для підприємств, які ведуть бухгалтерський облік та фінансову звітність згідно з національними П(С)БО.

Однак можливість складання приміток до проміжного фінансового звіту, які містять стислий виклад суттєвих облікових політик та іншу пояснювальну інформацію, визначається в п. 5 г. МСФЗ 34 «Проміжна фінансова звітність» [2]. Практика складання приміток до проміжної фінансової звітності на сьогодні є поширеною для багатьох світових компаній, які турбуються про якість оприлюдненої облікової інформації та про власних стейкхолдерів. Наприклад, група компаній «L'Oréal» оприлюднила в червні 2019 року піврічний фінансовий звіт [11] на основі використання вимог МСФЗ 34, у якому також було наведено примітки до скороченої консолідованої фінансової звітності, де розкрито інформацію про використовувані принципи бухгалтерського обліку, зміни в обліковій політиці за 2018 та перше півріччя 2019 року, а також деталізована інформація в розрізі основних об'єктів обліку та подій після дати балансу 2018 року. Необхідність складання такої звітності визначається як національними вимогами, що висуваються до корпоративних структур (Французький валютно-фінансовий кодекс), так і внутрішньо корпоративними нормами (Рішення загальних зборів акціонерів групи компаній «L'Oréal») та спрямовані на підвищення якості системи корпоративного управління. Наведене вище підтверджує необхідність нормативного закріплення та практичного запровадження в діяльності вітчизняних корпоративних структур вимоги щодо необхідності розкриття приміток до проміжної фінансової звітності із запропонованими удосконаленнями.

Висновки та перспективи. В умовах глобалізації економіки все більш значимою стає діяльність корпоративних структур, для ефективного управління якими та для прийняття її стейкхолдерами інвестиційних та позикових рішень необхідним є розкриття додаткової облікової інформації. З метою покращення рівня облікової прозорості корпоративних структур необхідним є удосконалення приміток до річної фінансової звітності на основі врахування особливостей їх діяльності (здійснення облікової політики в умовах існування агентської проблеми; значна кількість професійних суджень; значна кількість власників та внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів).

Запропоновано удосконалити використовувану вітчизняними корпоративними структурами форму приміток до річної фінансової звітності за такими напрямами:

1) доповнення двома новими розділами з відповідними підрозділами (XVI «Професійні судження, припущення та облікова політика» («Професійні судження та припущення», «Облікова політика»); XVII «Пов'язані сторони» («Суб'єкти контролю корпоративної структури», «Операції з директорами та основними менеджерами», «Інші операції з пов'язаними сторонами»);

2) регламентація можливості складання корпоративними структурами приміток до проміжної фінансової звітності (піврічні або кварталні).

Список використаної літератури:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.11.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Проміжна фінансова звітність : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 34 (МСБО 34) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_049
3. Про Примітки до річної фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України № 302 від 29.11.2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00>.
4. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
5. *Озеран А.В.* Теорія та методологія формування фінансової звітності підприємств : монографія / *А.В. Озеран.* – К. : КНЕУ, 2015. – 471 с.
6. Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах : П(С)БО 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>.
7. Порядок подання фінансової звітності : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419 зі змінами від 06.11.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>.
8. *Dalkılıç A.F.* Investigation of footnote disclosures related to ongoing court processes: Cases from Istanbul Stock Exchange / *A.F. Dalkılıç, S.A. Limoncuoğlu* // *African Journal of Business Management.* – 2011. – Vol. 5 (29). – P. 11580–11588.
9. Disclosure Framework : discussion paper. – FASB, 2012. – 75 p.
10. The role of the notes to the financial statements in corporate decision making / *V.Fenyves, Z.Bács, Z.Zéman and other* // *Corporate Ownership & Control.* – 2018. – Vol. 15, Issue 4. – P. 138–148.
11. L'oreal. Half-Year Financial Report. – 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.loreal-finance.com/system/files/2019-11/LOREAL_2019_Half-Year_report_EN.pdf.
12. MHP ANNUAL REPORT 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.mhp.com.ua/en/investor-relations/financial-reports/annual-reports>.
13. The New Law on Accounting and Financial Reporting: Illustrative Financial statements of an Industry Ltd, a Holding Ltd and a Non-Profit Foundation (including disclosure checklist). – KPMG AG, 2015. – 38 p.

14. Wilkinson K. Can anyone read accounting footnotes well enough to understand them? / K. Wilkinson, A.B. Czyzewski // *Accounting and Finance Research*. – 2015. – Vol. 4, № 2. – P. 123–133.

References:

1. Verhovna Rada Ukrainy (2018), *Pro buhgalters'kyj oblik ta finansovu zvitnist' v Ukraini*, Zakon Ukrainy No. 996-XIV vid 16.11.2018 r., [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. *Promizhna finansova zvitnist'*, Mizhnarodnyj standart buhgalters'kogo obliku 34 (MSBO 34) [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_049
3. Ministerstva finansiv Ukrainy (2000), *Pro Prymitky do richnoi' finansovoi' zvitnosti*, nakaz No. 302 vid 29.11.2000 roku, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00>.
4. *Zagal'ni vymogy do finansovoi' zvitnosti*, Nacional'ne polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 1, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
5. Ozeran, A.V. (2015), *Teorija ta metodologija formuvannja finansovoi' zvitnosti pidprijemstv*, monografija, KNEU, K., 471 p.
6. *P(S)BO 6 Vypravlennja pomylrok i zminy u finansovyh zvitah* [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>
7. Kabinet Ministriv Ukrainy (2000), *Porjadok podannja finansovoi' zvitnosti*, zatverdzheno postanovoju vid 28 ljutogo 2000 r. No. 419 zi zminamy vid 06.11.2019 [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>
8. Dalkılıç, A.F. and Limoncuoğlu, S.A. (2011), «Investigation of footnote disclosures related to ongoing court processes: Cases from Istanbul Stock Exchange», *African Journal of Business Management*, Vol. 5 (29), pp. 11580–11588.
9. *Disclosure Framework* (2012), discussion paper, FASB, 75 p.
10. Fenyves, V., Bács, Z., Zéman, Z., Böcskei, E. and Tarnóczy, T. (2018), «The role of the notes to the financial statements in corporate decision making», *Corporate Ownership & Control*, Vol. 15, Issue 4, pp. 138–148.
11. *Loreal. Half-Year Financial Report* (2019), [Online], available at: https://www.loreal-finance.com/system/files/2019-11/LOREAL_2019_Half-Year_report_EN.pdf
12. *MHP ANNUAL REPORT* (2018), [Online], available at: <https://www.mhp.com.ua/en/investor-relations/financial-reports/annual-reports>
13. *The New Law on Accounting and Financial Reporting: Illustrative Financial statements of an Industry Ltd, a Holding Ltd and a Non-Profit Foundation (including disclosure checklist)* (2015), KPMG AG, 38 p.
14. Wilkinson, K. and Czyzewski, A.B. (2015), «Can anyone read accounting footnotes well enough to understand them?», *Accounting and Finance Research*, Vol. 4, No. 2, pp. 123–133.

Царук Василь Юрійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету.

Наукові інтереси:

- теорія корпоративного управління;
- розвиток обліково-аналітичного забезпечення корпоративного управління;
- інституційна теорія обліку.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5989-4243>

Стаття надійшла до редакції 30.01.2020.